

Research article

The issues affecting dental public health procedures at primary school in the responsibility of Tambol health promoting hospitals in Suphanburi Province

Warunee Sudta

Senior Lecturer, Sirindhorn
College of Public Health
SuphanBuri Province

Supaporn Sudnongbua

Assistant Professor at Faculty of
Public Health,
Naresuan University

Abstract

This qualitative research aimed to determine the issues affecting dental public health procedures at primary school in the responsibility of Tambol health promoting hospitals in Suphanburi Province. This research focused on the officers who took the responsibility on dental public health. Data were analyzed using thematic analysis.

This research showed that there were two issues that affected dental public health procedures at primary school in the responsibility of Tambol health promoting hospitals in Suphanburi Province. These were 1) Policy implementation should be clear and effective at the level of operational guidelines. The director of Tambol health promoting hospitals did not see the importance of dental health. Morale at work and managing the environment inside the school as the place to brush their teeth after lunch and control the distribution of fruit instead of crisps should be addressed 2) Personnel including dental staff who worked in the Tambol health promoting hospitals, most of them had just graduated result in the lack of skills in practice. Staff who worked in the Tambol health promoting hospitals had too much responsibility in aspects of quality of work. Health teachers were frequently absent despite ongoing coordination. Moreover, school administrators did not see the importance of cooperation in bringing students to get fillings at the Tambol health promoting hospitals.

Keywords: dental public health, officer in charge of dental public health, Tambol health promoting hospitals

บทความวิจัย (Research article)

มุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขต่อการดำเนินงาน ทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

วารุณี สุดตา

วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดสุพรรณบุรี

สุภาภรณ์ สุธหนองบัว

ผู้รับผิดชอบหลัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์
คณะสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเด็นที่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินการวิจัยในเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Thematic Analysis)

ผลการวิจัยพบว่าประเด็นที่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านนโยบายการดำเนินงาน ได้แก่ ควรมีการประสานงานร่วมกันตั้งแต่ระดับกระทรวงเพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพผู้บังคับบัญชาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไม่เห็นความสำคัญของงานทันตสาธารณสุข ขวัญและกำลังใจในการทำงานและการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเช่น การจัดสถานที่แปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การควบคุมให้มีการจำหน่ายผลไม้แทนขนมกรุบกรอบ 2) ด้านบุคลากร ได้แก่ ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาจึงทำให้ขาดทักษะในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีงานที่ต้องรับผิดชอบหลายด้านทำให้งานที่ทำไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ครูอนามัยมีการเปลี่ยนบ่อยทำให้ขาดการประสานงานที่ต่อเนื่อง และผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ เช่น การให้ความร่วมมือในการนำนักเรียนไปรับบริการอุดฟันที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น

คำสำคัญ: การดำเนินงานทันตสาธารณสุข;
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุข;
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

บทนำ

ปัญหาด้านทันตสุขภาพเป็นปัญหาสาธารณสุขที่เรื้อรังสามารถพบได้ในทุกกลุ่มอายุของประชากรทั่วโลกโดยเฉพาะกลุ่มเด็กวัยเรียน ซึ่งแต่ละประเทศก็ได้พยายามหาวิธีการในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมป้องกันให้ประชากรของประเทศมีสุขภาพช่องปากที่ดี ดังเช่นประเทศญี่ปุ่นที่มีโครงการทันตสุขภาพในโรงเรียนที่มีลักษณะเด่นคือ มีการแก้ไขกฎหมายให้นักเรียนทุกคนต้องได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากประจำปีโดยทันตแพทย์ที่เรียกว่า “school dentist” ซึ่งมีหน้าที่ให้ทันตสุขศึกษา และให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสุขภาพช่องปากอย่างน้อยปีละครั้ง ให้บริการทันตกรรมป้องกัน และให้การรักษาในรายที่จำเป็น และที่สำคัญคือ ประเทศญี่ปุ่นมีทันตอนามัยประจำที่สถานอนามัยโดยทำหน้าที่ให้ทันตสุขศึกษา สอนแปรงฟัน ตรวจสุขภาพช่องปากเพื่อคัดกรองและให้บริการทันตกรรมป้องกันทุกชนิด เช่น การใช้ฟลูออไรด์ การทำเคลือบหลุมร่องฟัน เป็นต้น¹ ซึ่งมีผลให้ค่า DMFT ในเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 12 ปีที่มีการสำรวจในปี 1975 มีค่าเท่ากับ 5.9 ลดลงเหลือ 3.6 ในปี 1993²

สำหรับประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับปัญหาด้านทันตสุขภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยเรียน ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีโครงการด้านทันตสาธารณสุขไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 เป็นครั้งแรก ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อลดอัตราการเกิด

โรคฟันผุให้น้อยลง โดยในปี พ.ศ. 2520 ได้เริ่มโครงการอมน้ำยาบ้วนปากผสมฟลูออไรด์ 0.2 % ทุก 2 สัปดาห์ในโรงเรียนประถมศึกษา ปี พ.ศ. 2531 เริ่มโครงการเฝ้าระวังทางทันตสุขภาพในนักเรียนประถมศึกษา โดยได้มีการฝึกอบรมครูอนามัยซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาให้สามารถตรวจสุขภาพช่องปากให้กับนักเรียนได้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาด้านทันตสุขภาพในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาและส่งเสริมให้มีทันตสุขภาพที่ดีครูสามารถทำเองได้ ปี พ.ศ. 2537 เริ่มโครงการรณรงค์เคลือบหลุมร่องฟันในฟันกรามถาวรซี่แรก³ ปี พ.ศ. 2545 มีการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดด้านทันต-สุขภาพอยู่ในองค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมาได้มีการจัดให้มีการประกวดโรงเรียนดีเด่นด้านทันตสุขภาพ และมีการพัฒนาต่อยอดจนกระทั่งปี พ.ศ. 2550 ได้มีการจัดการประกวดโครงการคู่มือโรงเรียนส่งเสริมทันตสุขภาพ จนกระทั่งล่าสุดปี พ.ศ. 2554 ได้มีการพัฒนาเป็นโครงการเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมทันตสุขภาพ⁴ จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีการดำเนินงานโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมป้องกันด้านทันตสุขภาพมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่องแต่อัตราการเกิดโรคฟันผุในกลุ่มเด็กวัยเรียนก็ยังอยู่ในเกณฑ์สูง

จากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 7 พ.ศ. 2555 โดยสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นการสำรวจครั้งล่าสุด (มีการสำรวจทุก 5 ปี) พบว่า โรคฟันผุยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในนักเรียนกลุ่มอายุ 12 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มของเด็กวัยเรียน จากการสำรวจครั้งนี้พบว่า อัตราการ

เป็นโรคฟันผุของประเทศอยู่ที่ร้อยละ 52.3 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 1.3 ซึ่งต่อคน เมื่อจำแนกตามรายภาคพบว่า ภาคกลางมีอัตราการเป็นโรคฟันผุร้อยละ 52.9 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 1.3 ซึ่งต่อคน ภาคเหนือมีอัตราการเป็นโรคฟันผุร้อยละ 52.8 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 1.3 ซึ่งต่อคน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 56.9 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 1.8 ซึ่งต่อคน และภาคใต้มีอัตราการเป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 55.5 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 1.1 ซึ่งต่อคน⁵ จะเห็นได้ว่า อัตราการเป็นโรคฟันผุในเด็กกลุ่มอายุ 12 ปีหรือกลุ่มเด็กวัยเรียนในระดับภาคของทุกภาคอยู่ในอัตราที่สูงกว่าของประเทศ

จากรายงานผลการสำรวจเพื่อประเมินการดำเนินงานตามกลุ่มอายุ จังหวัดสุพรรณบุรีย้อนหลัง 3 ปี คือตั้งแต่ปี 2555, 2556 และ 2557 พบว่า ค่าเฉลี่ยของจังหวัด ปี 2555 มีอัตราการเป็นโรคฟันผุร้อยละ 49.2 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 1.5 ซึ่งต่อคน⁶ ปี 2556 มีอัตราการเป็นโรคฟันผุร้อยละ 34.4 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 0.8 ซึ่งต่อคน⁷ และปี 2557 มีอัตราการเป็นโรคฟันผุร้อยละ 25.7 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 0.9 ซึ่งต่อคน⁸ ส่วนค่าเฉลี่ยของประเทศจากการสำรวจครั้งล่าสุดปี 2555 มีอัตราการเป็นโรคฟันผุร้อยละ 52.3 และมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) 1.3 ซึ่งต่อคน⁵ ถึงแม้ว่าอัตราการเป็นโรคฟันผุในระดับจังหวัดจะมีอัตราที่ลดต่ำลงและต่ำกว่าระดับประเทศก็ตาม แต่เมื่อมองในระดับอำเภอพบว่า หลายอำเภอยังมีอัตราการเป็นโรค ฟันผุที่สูงกว่าระดับประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาประเด็นที่มีผลต่อการดำเนินงาน

ทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านทันตสุขภาพให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

วัสดุและวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจากทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอละ 1 คน จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนการวิจัย

ในขั้นตอนนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ตัวผู้วิจัยและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียน

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี และสาธารณสุขอำเภอทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบ Thematic Analysis และมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุข ชุมชน และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ถึงประเด็นที่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งสาระสำคัญได้เป็น 8 ประเด็นดังนี้

1. นโยบายการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านมา

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีความเห็นว่า นโยบายที่ดำเนินงานอยู่เป็นนโยบายที่ดี มีประโยชน์ มุ่งเน้นการบริการเชิงรุก ทำให้นักเรียนได้รับบริการที่ทั่วถึง และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปาก แต่นโยบายบางเรื่องอาจมีผลการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดเนื่องจากขาดทันตบุคลากรที่ประจำในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บางนโยบายขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานเนื่องจากเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้มีเวลาน้อยในการที่จะติดตามผลการปฏิบัติงานว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

2. การดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาและบทบาทหน้าที่

การดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นการดำเนินงานที่เป็นไปตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่กระทรวงกำหนด โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดเท่านั้น

3. สภาพปัญหาด้านสุขภาพช่องปากของนักเรียนในเขตรับผิดชอบและสาเหตุ

ปัญหาสุขภาพช่องปากส่วนใหญ่ที่พบจะคล้ายคลึงกันคือ ปัญหาโรคฟันผุและปัญหาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเกิดโรคฟันผุ สาเหตุเนื่องจากการไม่ค่อยได้รับการกระตุ้นเตือนเรื่องการแปรงฟันก่อนนอนจากผู้ปกครองเพราะอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย การมีร้านจำหน่ายขนมกรุบกรอบ ลูกอม น้ำอัดลมในโรงเรียน การเปลี่ยนครุอนามัยบ่อยและสาเหตุจากการขาดการติดตามผลการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนที่ได้รับการบริการทันตกรรมป้องกันแล้วไม่ได้รับการติดตามผล เช่น การให้บริการเคลือบหลุมร่องฟันในฟันกรามถาวรซี่แรกให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการตรวจฟันเพียงอย่างเดียว และให้บริการเคลือบหลุมร่องฟันในฟันกรามถาวรซี่ที่ 2 เมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นต้น

4. การดำเนินการแก้ไขปัญหา

การแก้ไขปัญหาทำได้โดยการให้ครูประจำชั้นกระตุ้นเตือนเด็กและแนะนำให้ครูอนามัยดูแลเกี่ยวกับการจำหน่ายอาหารที่มีประโยชน์ให้กับเด็ก ส่วนเรื่องการเปลี่ยนครุอนามัยบ่อย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นผู้ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของงานอนามัยโรงเรียน สำหรับการติดตามผลการดำเนินงานได้มีการแก้ไขปัญหาโดยการติดตามผลการ

ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้กับที่ตั้งของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเท่านั้น

5. ความคาดหวังที่มีต่อสภาวะทันตสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนที่รับผิดชอบ

ด้านความคาดหวังที่มีต่อสภาวะทันตสุขภาพของนักเรียนพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนคาดหวังอยากให้นักเรียนในความรับผิดชอบมีสภาวะทันตสุขภาพที่ดี ปราศจากโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบ ครู และ ผู้ปกครอง ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพช่องปาก ผู้บริหารโรงเรียนและครูให้ความสนใจอย่างจริงจังกับปัญหาสุขภาพช่องปากของนักเรียน โดยมีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในการเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากให้กับนักเรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีในการผลักดันงานด้านทันตสาธารณสุขและเสนอแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

6. ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานด้านทันตสุขภาพในโรงเรียนที่ทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง

ปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามที่คาดหวังพบว่ามีมาจากปัญหาภาระงานที่มากเกินไป เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขไม่สามารถทำงานด้านทันตสาธารณสุขเพียงอย่างเดียวได้ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต้องรับผิดชอบงานอื่นที่ได้รับมอบหมายด้วยและตัวเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเองไม่มีอำนาจในการสั่งการต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการประสานกับโรงเรียน ผู้บริหารระดับสูงยังไม่ให้ความสำคัญกับงานด้านทันตสุขภาพเท่าที่ควร และบุคลากรด้านทันต-สาธารณสุขมี

จำนวนน้อย ทักษะความชำนาญด้านวิชาชีพของทันตบุคลากรที่จบใหม่มีน้อยทำให้เป็นปัญหาในการปฏิบัติงาน

7. แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา

แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาควรมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนตั้งแต่ระดับกระทรวง ทั้งกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ มีการสนับสนุน ส่งเสริมด้านขวัญและกำลังใจ ผู้ปฏิบัติงาน และมีแนวทางการดำเนินงานที่มีส่วนร่วมกันหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัย ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และภาคีองค์กรต่าง ๆ

8. ผลของจำนวนโรงเรียน/นักเรียนในความรับผิดชอบที่มีต่อการดำเนินงาน

ด้านจำนวนโรงเรียน/นักเรียนในความรับผิดชอบส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนหากได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่จะประสบปัญหาในเรื่องของระยะทางระหว่างโรงเรียนกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านนโยบายการดำเนินงานนโยบายการดำเนินงานด้านทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาที่ดำเนินงานอยู่เป็น

นโยบายที่ดี มีประโยชน์ มุ่งเน้นการบริการเชิงรุก ทำให้นักเรียนได้รับบริการที่ทั่วถึงและมีความตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปาก แต่่นโยบายบางเรื่องอาจมีผลต่อการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดเนื่องจากสาเหตุหลายประการ จึงส่งผลการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) ควรมีการประสานงานร่วมกันตั้งแต่ระดับกระทรวง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บังคับบัญชาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไม่เห็นความสำคัญของงานทันต-สาธารณสุข 3) ด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน ได้แก่ การมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการต่างๆ แต่ไม่มีชื่อในคำสั่งคณะทำงาน 4) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสถานที่แปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การควบคุมให้มีการจำหน่ายผลไม้แทนขนมกรุบกรอบ ลูกอม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวัฒน์ คำทวี⁹ ที่ศึกษาถึงคุณภาพชีวิตการทำงานของทันตบุคลากรในสถานพยาบาลของรัฐ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิบัติงาน คือ การไม่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารและการได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสมกับภาระงานที่รับผิดชอบ

2. ด้านบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญทางการบริหาร เนื่องจากบุคลากรเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดจึงเป็นประเด็นที่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียน ประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) ทันต

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เพิ่งจบการศึกษา จึงทำให้ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน 2) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีงานที่ต้องรับผิดชอบหลายด้านทำให้งานที่ทำไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร 3) ครูอนามัยมีการเปลี่ยนบ่อยทำให้ขาดการประสานงานที่ต่อเนื่อง และ 4) ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ ได้แก่ การให้ความร่วมมือในการนำนักเรียนไปรับบริการอุดฟันที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวัฒน์ คำทวี⁹ ที่ศึกษาถึงคุณภาพชีวิตการทำงานของทันตบุคลากรในสถานพยาบาลของรัฐ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิบัติงาน คือ การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร และการศึกษาของเฉลิมศรี เหมาะหมาย¹⁰ ที่ศึกษาสภาพปัญหาและการคงอยู่ปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เครือข่ายบริการสุขภาพที่ 9 พบว่า กรอบอัตรากำลังบุคลากรในการปฏิบัติงานไม่เหมาะสมกับภาระงาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียน ประถมศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านนโยบายการดำเนินงาน
 - ควรมีการประสานงานร่วมกันตั้งแต่ระดับกระทรวง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุขและ

กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

- ผู้บังคับบัญชาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไม่เห็นความสำคัญของงานทันตสาธารณสุข

- ด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน ได้แก่ การมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการต่างๆ แต่ไม่มีชื่อในคำสั่งคณะทำงาน

- ด้านการบริหารจัดการ

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสถานที่แปร่งพื้นหลังอาหารกลางวัน การควบคุมให้มีการจำหน่ายผลไม้แทนขนมกรุบกรอบ ลูกอม เป็นต้น

2. ด้านบุคลากร

- ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาจึงทำให้ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน

- เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีงานที่ต้องรับผิดชอบหลายด้านทำให้งานที่ทำไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร

- ครูอนามัยมีการเปลี่ยนบ่อยทำให้ขาดการประสานงานที่ต่อเนื่อง

- ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ ได้แก่ การให้ความร่วมมือในการนำนักเรียนไปรับบริการอุดฟันที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดังนี้

1. ควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินงานทันตสาธารณสุข และทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ในการจัดอบรมด้านการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษากับครูอนามัยและผู้บริหารโรงเรียนควรต้องสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพช่องปากให้มากยิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษามรรณนะที่จำเป็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน สถานศึกษา ทุนอุดหนุนการวิจัยสถาบันพระบรมราชชนก ปีงบประมาณ 2558

เอกสารอ้างอิง

1. Tanaka K. **Japan Country Report : School Oral Health Promotion Program. In the Proceeding of 2nd Asian Conference of Oral Health Promotion for School Children.** Ayutthaya Thailand, 2003; 57-62.
2. Miyazaki H and Morimoto M. (1996). Changes in Caries prevalence in Japan. **European Journal of Sciences**, 1996; 104(4), 458-468.
3. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. **รายงานระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักกิจการองค์การทหารผ่านศึก; 2552.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

4. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. **แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขประจำปี 2555**. นนทบุรี : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2555.
5. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. **ผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากครั้งที่ 7 พ.ศ. 2555**. นนทบุรี : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2556.
6. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี. **การสำรวจเพื่อประเมินการดำเนินงานตามกลุ่มอายุจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ 2555**. สุพรรณบุรี: งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี; 2555.
7. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี. **การสำรวจเพื่อประเมินการดำเนินงานตามกลุ่มอายุจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ 2556**. สุพรรณบุรี: งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี; 2556.
8. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี. **การสำรวจเพื่อประเมินการดำเนินงานตามกลุ่มอายุจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ 2557**. สุพรรณบุรี: งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี; 2557.
9. สุ่มพร คำทวี. **คุณภาพชีวิตการทำงานของทันตบุคลากรในสถานพยาบาลของรัฐ จังหวัดราชบุรี**.วิทยานิพนธ์ ส.ม. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี; 2556.
10. เฉลิมศรี เหมาะหมาย. **สภาพปัญหาและการคงอยู่ปฏิบัติงานของทันตภิบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษา เครือข่ายบริการสุขภาพที่ 9. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ครั้งที่ 9, 2556;311-318.**